

HAZAI TÁJAKON

244 **A Várkert-bazár**

A múlt század közepén a budai Duna-partnak a Lánc-híd és a mai Erzsébet-híd közti szakasza siralmas látványt nyújtott: alacsony, omladozó öreg vityillók sorakoztak itt, szegény halászok szegényes otthonai. Az 1870-ben létesített Fővárosi Közmunkák Tanácsa nem sokkal megalakulása után a rakpartok kiépítésével párhuzamosan ennek a területnek a rendezését is tervbe vette. 1873-ban a kis házikókat megvásárolták vagy kisajátították és valamennyit lebontották. A helyükbe arkádós bazárt akartak építeni, tervezésébe Ybl Miklóst, az akkor már jóhírű építész kérték fel.

Ybl sokat foglalkozott ezzel a megbízással. Először 43 egyforma arkádót tervezett, de a 300 méter hosszú sor elég unalmasnak hatott, nem tetszett se Yblnek, se a felkért bírálóknak. A többször módosított és végül kivitelre került terv neoreneszánsz stílusú épülecsoportot létesített itt, amely a szemet megnyugtató módon kapcsolja össze a várkertet a rakpart utcájával. Középre egy rácsos kapu került, mögé emeletes gloriét (kilátó házacskó), amely földszintjével a kert falára támaszkodik, emeletének dór oszlopai pedig a szabadba nyílnak.

A gloriét aljáról jobbról-balról szerpentinút vezet a felső teraszra. Az út kanyarulatánál mindkét oldalon egy-egy háromnyílású pavilon emelkedik. Az épület-együttes északi és déli részét azonos stílusú lakóházak zárják el. Köztük és a gloriét között húzódik az eredeti tervhez képest lényegesen megrövidült arkádsor, mindkét oldalon tíz-tíz boltívvel, főparkányuk fölött kőbalusztráddal, bábos korláttal.

A díszítés mindenben harmonizál az építészeti elemekkel. A loggiákat lezáró csarnokok boltozatán először alkalmazták hazánkban a kerámiát építőanyagként. A fülkeboltozatok falait Than Mór mitológiai alakokat ábrázoló freskói és Scholtz Róbert festményei díszítik. A gloriét oszlopain Huszár Aladárnak a négy évszaktot jelképező szobrai állanak, a bejáratot Feszler Leó oroszlánszobrai őrzik.

Yblnek az építkezéssel kapcsolatban gondoskodnia kellett a királyi palota és kert vízzel való ellátásáról. Szivattyútelepet tervezett s ezt egy loggiás teraszú, sgraffitódíszes különálló kioszkban helyezte el; ennek falát nyerstégla borítja, kiemelkedő részeit kőből faragták ki. A gépházat az emeletes rész foglalta magában, a közel 10 kilométer hosszú csőhálózat naponta 12 000 hektoliter vizet nyomtak fel a Várhegyre. A földszintes szárnyon kávéház kapott helyet, ez a budaiak kedvelt kirándulóhelye lett. 1905-ben, mikor elkészült az egész várnegyedet ellátó vízvezeték, a gépeket leszerelték, és az egész épületet a kávéház kapta meg. (Sajnos, már évek óta renoválják, üresen áll.)

Az építkezés 1875-től 1882-ig tartott. 1896-ban a kioszk előtt állították fel az időközben elhunyt tervezőnek, Ybl Miklósnak bronzszobrát, Mayer Ede alkotását. Mayer az építész álló helyzetben ábrázolja, kezében körzót és tervrajzokat tartva.

Az arkádokat nyitották építették és árusítani akartak bennük. Hamarosan rájöttek azonban arra, hogy Budának ezen a részén inkább csak teherforgalom zajlik, gyalogosok nemigen járnak erre, márpedig vásárló nélkül nem

lehet üzleti negyed teremtene. Több próbálkozás után beüvegezték az arkádokat, szobrászműtermeknek adták ki, noha erre a célra a rossz világítás miatt nem a legalkalmasabbak. Számos kitűnő

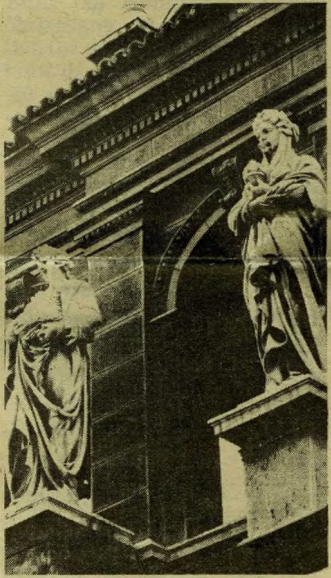
hasna el a palotát, ha hajózni kíván, csak egyszer vették igénybe, 1943 októberében, amikor Horthy ezen ment le a Dunához, hogy megszemlélje a Hungarica jachtot. A kis hajót Hitler küldte ajándékba a „főméltóságú úrnak”.

A Várkertbazár 1945-ben osztozott a Várnegyed sorsában, súlyosan megrongálódott, szobrai elpusztultak, egyes részei összedőltek. Az épülecsort Kacziba Ferenc tervei alapján az ötvenes évek végén restaurálták, a szobrokat Grantner Jenő és Palotai Gyula faragta ki újból.

A szép épülecsoport mostoha sorsáról 1885-ben a Vasárnapi Ujság egyik cikkírója így panaszkodik: „E pompás lépcsőház csarnokában, mióta a kőművesek elvégezték a munkát, a festők a díszítést, talán senki sem látott élőlényt a lépcsőzeteket nem koptatják soha. A főbejárat két felén levő oroszlánok béken pihennek, a kapu föl nem nyílik”.

Ma azonban már gyakran lehet itt élőlényt látni: a parkos részt hozzácsatolták a mindenki által szabadon látogatható várkerthez, az épülecsoport jobb oldali fele pedig 1957-től ifjúsági park lett, az ifjúságnak tavasztól őszig egyik leglátogatottabb szórakozóhelye. A lépcsőzeteket fiatal lábak koptatják; amikor nyári estéken felszendülnek a zenekarok hangjai...

Vértesy Miklós

művésznők dolgozott itt és dolgozik ma is, itt formázta többek közt Zala György, Füredi Richárd az ezredéves emlékü szobrait.

A Várkertet lezáró szép épülecsor többi részére pontosan háromnegyed évig még csak fel sem merült a hasznosítás gondolata. A közepén levő feljárt, amelyet a kapuval együtt azért építettek, hogy a király ezen át hagy-

